

ДВА ДОКУМЕНТА О НАБАВЦИ ДРВЕТА ЗА ПОТРЕБЕ БЕОГРАДА У 1718. ГОДИНИ

Аустријанци су у Београду 1717. затекли много шта руинирано, порушено и уништено, како у вароши тако и на тврђави, што је ваљало хитно обновити. А како су имали намеру да задрже и Београд и сва друга заузета подручја, што су Пожаревачким миром и добили, они су одмах почели да се носе мишљу не само о евентуалној обнови и реконструкцији, него и о изградњи нове, веће, боље и савременије тврђаве, и не само ње, већ и читавог низа других здања, а пре свега војно-ерарских (касарне, магацини и сл.), управно-административних, стамбених и других зграда, безмало читаве вароши, бар немачке. А за обнову и изградњу је био потребан различити грађевински материјал, особито дрво, цигла и креч. А циглу и креч је ваљало претходно направити, односно испећи, за чега су опет биле потребне велике количине дрвета. Осим тога, Аустријанци су већ од самог освојења Београда у њему задржали врло јак и велик гарнизон, бар док није потписан већ поменути мир. А том гарнизону, као и сваком другом уосталом, било је потребно много шта, и то у великим количинама, не изузимајући ни огревно дрво, о којем је управо и реч.

Но то је све доста добро познато, али се ни данас не зна ништа поближе о томе како је и одакле је то дрво набављано и допремано, нарочито не у прво време, тј. пре и после Пожаревачког мира. Међутим, у бечком Коморском архиву постоје два документа која говоре управо о томе. Ти документи су утолико интересантнији што се из њих види не само начин на који је дрво обезбеђено и у којим количинама, или рецимо како је транспортовано до Београда, већ и неке друге ствари, као што је на пример сукоб војних и коморских власти

око тога. Ти документи нису велики ни по обиму ни иначе, али им је фактографска вредност неоспорна, због чега се уосталом и објављују. Написани су на немачком језику, али се овде презентују у српском преводу, како они тако и њихови прилози, који су такође веома занимљиви. А ево и самих докумената (I и II).

Wien, Hofkammerarchiv, Hoffinanz Ungarn, Rote No. 509, 1918/VII, Ф. 369—370 и 373—374. — Акт је написан 27. јуна 1718. у Београду, а упућен је Дворској комори у Беч. Он има и два мања прилога, који се такође објављују. Потписали су га виши камерални чиновници из Београда Терлихскрон (Terlichscronn) и Хелблинг (Helbling). Они кажу:

Високославна царска Дворска коморо, милостива и високонамештена господо! На наше поновљено питање колико ће отприлике у овој години требати огревног материјала за Београд и београдски гарнизон, чије ће се бројно стање пре повећати него смањити, главни комесар фон Фриц (Friz) нам је одговорио приложеним нацртом под А (Нема га-С. П.), док нам је усмено наредио да при набавци дрвета обезбедимо и једну пристојну залиху, односно резерву, а не само оно што ће се одмах потрошити. Чим је речени нацрт приспео, ми смо нашим последњим писмима наведених 8.000 хвати дрва (Ваљда према Фрицовом нацрту — С. П.) распоредили у погледу обезбеђења на провизоре турског Срема, Шапца и Палежа, што ће прекутра, 29. о. месеца бити детаљно и утврђено кад се они сакупе на реци Сави.

С друге стране, пре два дана нам је командант фон Одвијер (Odvyg) скренуо пажњу на набавку дрвета, за чега је заинтересована и његова висококнежевска

светлост принц Евгеније, а указао нам је и на друге потребштине о којима треба да поведемо рачуна и да их обезбедимо. Но до данас је у Београд допремљено само 70 хвати, док је командант Одвијер раније сам био одредио да се допреми 5447 хвати дрва, на име чега је он као аконтацију издао 1000 фор. из војне, а ја, Хелблинг, опет, 1500 фор. из коморске касе, што укупно чини 2500 форинти, колико је за то дрво и исплаћено, што доказује и копија Б (прилог 2 — С. П.).

Међутим, оно што је ново, то је да сад поменути генерал тражи још 3 до 4000 хвати дрвета за печење цигле и креча поред већ обезбеђене количине потребне гарнизону за огрев. Осим тога, фон Одвијер сад тражи да му се врати издата аконтација од 1000 форинти, док се ми томе противимо, јер сматрамо да се и фортификациски издаци, под чиме се подразумевају и издаци за печење цигле и креча, имају подмирити искључиво из војне касе. Но ми знамо да наше мишљење не важи без сагласности ваше високогروفске екселенције и милости већ и стога што не би било прихваћено, па због тога молимо да се изда одговарајуће наређење у том смислу да ли и како да се обезбеде целокупне количине траженог дрвета, како за гарнизонски огрев тако и за фортификациске радове, управо како и одакле те набавке да се плате, из војне или пак из цивилне касе, тим пре што треба платити и довоз тог дрвета до Београда. Међутим, да и то додамо, ипак се сад тражи превелика количина дрвета, тј. преко 12.000 хвати, док ми верујемо да би се половина од тога могла обезбедити и допремити у Београд кулуком, и то из тзв. турског Срема, кад је списак давалаца већ у нашим рукама.

Можемо рећи, надаље, да само на овдашњим фортификацијама ради свакодневно и континуирано по 100 људи особно и 12 кола, док на шабачкој тврђави кулуче људи из палешког и других провизоријата у предвиђеном броју. А што се реке Мораве тиче, око ње се крчи и чисти читаво њено поречје. Једном речју, сваки командант и капетан ради какогод и штагод му се прохте, и то без нашег знања и наше сагласности. Једино Пожаревац не ради за војску него за високо преговарачко Посланство, за које је припремио више од 2.000 товара дрвета. Али пошто с Турцима у кратком времену није постигнут ни потписан мир, што се иначе очекивало и веровало, то ни камерални ерар од тамошњих поданика сад ништа не може да убере, јер сељаци избегавају давања, а и иначе много

беже и напуштају своја огњишта. Па ипак, у целини узето, тамошња села понешто раде и настоје да се опораве и оснаже.

У то име се поданички претстављамо и вашој трајној милости препоручујемо. Ваше екселенције и милости покорни припадници!

Београд, 27. VI 1718.

Јохан Јак. фон Терлихскрон,
Хуго фон Хелблинг

*

Акт са својим прилозима доказује да су за дрво у Београду подједнако биле заинтересоване и војне и коморске власти, које су га као такве одвојено и поручивале, тако да су поруцбине и подвостручане. Најпре је командант београдског гарнизона генерал Одвијер преко коморских органа знатно раније био наручио 5447 хвати огревног дрвета за потребе свог гарнизона, који није био малобројан. Прилог бр. 1 и 2 сведоче да је то дрво посечено и пренето на обалу Саве пре 21. јуна 1718, тако да је после тога било преостало само да се лађама превезе до Београда. Поред тога, и ратни комесар Фриц је заповедио да се прибави још 8000 хвати дрвета за војне, а можда делимице и за коморске потребе, што укупно чини не 12.000, како стоји у документу, већ 13447 хвати. Из прилога се види да је мања количина потицала из сремског Посавља, док је већу наводно требало да обезбеди више дистриката, док је стварно и она имала да буде добављена из југоисточног Срема. Међутим, командант Одвијер је накнадно затражио од потписаних коморских чиновника, који су очигледно за то били надлежни, нових 3 до 4000 хвати дрва, овог пута за печење креча и цигле потребне за обнову и изградњу београдске тврђаве, тако да се и самим примаоцима захтева учинило да је то много, утолико пре што је читава та количина, како изгледа, имала да се добави из Срема, који је и иначе већ био излиферовао први контингент од 5447, односно од 6250 хвати.

Чини се ипак да саме количине траженог дрвета нису много узнемиравале ни коморске чиновнике, иако је иначе за њихово обезбеђење требало да се униште или бар окрње читаве шуме. Али ако није то јесте нешто друго. А то је питање плаћања сече и превоза тог дрвета, тим пре што је Одвијер затражио назад и оних 1000 форинти које је био издао из војне касе, док су

ПРИЛОГ БР. 1

Потврда
о нађеном односно о премереном дрвету на реци Сави

Овим потврђујем да сам на реци Сави налазећих се 5447 хвати дрва заједно са кнежевима пописао и обичним хватима премерио и установио да је горња количина тачна, тј. да има свега 5447 хвати дрвета.

Ириг, 21. VI 1718.

Михаел Антон Гурт (Gurth)

ПРИЛОГ БР. 2

Спецификација

примљеног и исплаћеног дрвета по насељима која су га излиферовала

Следећа села из бившег турског Срема су за Београд и београдску тврђаву посекала и на обалу Саве извезла у обичним хватима од 6 стопа ширине и висине, али исечено на 3 стопе (?), док сам им ја по сваком хвату исплатио по 24 кр., тако да је свако село добило, и то:

Насеље	Излиферовало		Примило
1 Сурчин (Sorchin) ¹	200 хвати	80 фор.	0 дин.
2 Јаково (Jakovo)	40 "	16 "	0 "
3 Кумша (Cumscha)	350 "	140 "	0 "
4 Voilluzu	90 "	36 "	0 "
5 Прогар (Progar)	170 "	68 "	0 "
6 Обеда (Obeda)	60 "	24 "	0 "
7 Мишковци (Mischkovze)	250 "	100 "	0 "
8 Огар (Ogar)	410 "	164 "	0 "
9 Дреновац (Drinovaz)	210 "	84 "	0 "
10 Ашања (Haschania)	240 "	96 "	0 "
11 Обреж (Obresze)	120 "	48 "	0 "
12 Толинци (Dollinzy)	103 "	41 "	20 "
13 Бољевци (Boilevzy)	150 "	60 "	0 "
14 Краљевци (Krailevaz)	50 "	20 "	0 "
15 Буђановци (Budianovze)	170 "	68 "	0 "
16 Ђурђевци (Goyurgyevze)	74 "	29 "	60 "
17 Платичево (Platischovo)	125 "	50 "	0 "
18 Добринци (Dobrinzy)	170 "	68 "	0 "
19 Рума (Roma)	175 "	70 "	0 "
20 Хртковци (Hertkovze)	90 "	36 "	0 "
21 Пиково (Можда Биково? — С. П.)	175 "	70 "	0 "
22 Јарак (Jarak)	140 "	56 "	0 "
23 Шапинци (Schaschinze)	120 "	48 "	0 "
24 Вогањ (Vogan)	75 "	30 "	0 "
25 Карловчић (Carlovchiz)	200 "	80 "	0 "
26 Радинци (Rodinzy)	90 "	36 "	0 "
27 Путинци (Putinzy)	150 "	60 "	0 "
28 Попинци (Poppinzy)	140 "	56 "	0 "
29 Голубинци (Golobinzy)	65 "	26 "	0 "
30 Белегиш (Bellegisch)	70 "	28 "	0 "
31 Вановци Стари (Banovaz)	125 "	50 "	0 "
32 Добановци (Dobanovze)	100 "	40 "	0 "
33 Пећинци (Pekinzy)	130 "	52 "	0 "
34 Митровица Сремска (Mittroviz)	140 "	56 "	0 "
35 Витојевци (Witoievze)	130 "	52 "	0 "
36 Петровци (Petrovaz)	150 "	60 "	0 "
37 Сакуле (Sakula)	200 "	80 "	0 "
Свега:	5447 "	2178 "	80 "
док је царском коморском провизору г. Горицком (Goritsky) било уступљено	803 "	321 "	20 "
То укупно чини	6250 "	2500 "	0 "

Самуел Франц фон Ребентиш

М. П.

потписници акта, опет, видимо, сматрали да читав тај издатак има да се подмири из војне благајне, као и да се сеча и подвоз дрвета за војно-фартификациске потребе морају да плате, док би се исте такве или сличне коморске потребе, како изгледа, могле подмирити и из кулука. Но како је Одвијер мислио друкчије, то је између њих дошло до неспоразума, због чега су потписници акта и затражили интервенцију Дворске коморе. Терлихскрон и Хелблинг су и иначе незадовољни командантима и капетанима на терену, јер сваки од њих ради шта хоће, без њиховог знања и сагласности.

Треба додати, с тим у вези, да је у време састављања овог акта већ било исечено не 5447, колико је првобитно тражио Одвијер, него 6250 хвата дрвета, с тим што је М. А. Гурт према прилогу бр. 1 премерио „у име војних власти Београда“ само 5447, док је 803 хвата, како сведочи прилог бр. 2, било уступљено провизору Горицком, вероватно за потребе коморских власти у Београду. Не знамо по каквом је кључу извршен разрез задужења о сечи дрвета и његовом превозу на савску обалу, али је чињеница да у томе нису учествовала сва насеља тзв. турског Срема. Осим у Срему, изгледа да се дрво исто тако много секло и на Морави док се њено поречје крчи и чисти, вероватно за огрев војних јединица које су тада у великом броју биле стациониране око те реке. Што се пак Пожаревљана тиче, они су, видимо, дали више од 2000 товара дрва за потребе мировне конференције, тако да су били ослобођени војничких давања. Међутим, како су се преговори били одужили, то су неки сељаци почели да избегавају плаћање разрезаних дажбина, које су вероватно биле вишеструке, па су чак напуштали и своја огњишта и бежали у непознатом правцу. Осим тога, из акта дознајемо да се истовремено градила и шабачка тврђава, као и да је на београдским утврђењима свакодневно радило по 100 људи и 12 кола, док се из прилога бр. 2 опет тачно види колико је које насеље дало дрвета за потребе Београда односно колико је које од њих у име испоручене количине примило новаца.

II

Wien, Hofkammerarchiv, Hoffinanz, Ungarn, Rote No. 510, 1718/X F. 213, 215 и 224—226. — Овај акт је сачињен у Београду 8. августа 1718. И он је адресован на бечку Дворску комору, а потписали су га већ помињани Терлихскрон и Хелблинг. Писмено има и свој прилог, који није без

значаја. У ствари, то је први аустриски попис источно-сремских насеља и њихових домаћинстава из 1717. године, па је утолито вреднији. Акт гласи:

Високославна царска Дворска коморо, милостива и високонамештена господо! Не само што смо од ваше високогрофовске екселенције и милости добили наређење од 21. прошлог месеца и проучили га, посебно његову прву тачку, него смо исто то писмено примили у два примерка под А и Б и од високославног Дворског ратног савета и његове екселенције г. грофа Гидобалдија фон Штаренберга (Quidobaldi von Starenbergs), и то преко г. генерала фелдмаршал-лајтнанта и команданта фон Бекера (Becker). Штавише, о томе нам је са своје стране писао 2. VIII о. г. и већ поминути генерал фон Бекер из Осека, с тим што се из свих тих аката јасно види да су и славна Дворска комора и Дворски ратни савет сагласни у томе да се у бившем турском Срему мора завести и одржати рационална економија.

Тако ми најзад добисмо овлашћење, које произилази већ и из наредбе ваше високогрофовске екселенције и милости издате у Бечу 3. јуна ове године, да речени део Срема штитимо у име његовог царског величанства, док је генерал Одвијер поштеђен неизвесности и секирације с нама, с обзиром да сад славна Славонска камерална инспекција руководи с експлоатацијом сремског дрвета за потребе београдског гарнизона, као и за печење цигле и креча. Додуше, она не поступа у свему по нашој замисли, али је њена експлоатација ипак рационална.

Нека ваша високогрофовска екселенција и милост с тим у вези из придодатог нацрта под Д (прилог — С. П.) прими к знању обавештење из колико се кућних глава или домаћинстава (Köpfe oder Sessionen) поменути Срем сада састоји и колико је према томе дужан да да радних дана годишње на име кулука (работе), а исто тако и како изгледа сама годишња расподела работе, не мање и то шта кроз ту расподелу као добит преостаје Камералноме ерару. А према том прилогу и сад постоји у тзв. турском Срему укупно 1179 домаћинстава, од којих свако даје по 1 дан недељно односно 52 дана (дневнице) годишње на име кулука, што укупно чини 61308 работа.

Даље, за читав београдски гарнизон, као и за печење цигле и креча, потребан је огрев у износу од 17000 хвата дрва. Ако се узме да је за сечу сваког хвата потребна само једна работа (дневница), што је иначе

мало, то је онда за сечу ових 17000 хвати потребно укупно 17000 работа. А да би се то дрво реком Савом лађама превезло до Београда, потребно је 680 бродова, од којих би сваки понео по 25 хвати. С друге стране сваки такав брод треба да има најмање 8 људи, тако да за речених 680 бродова треба укупно 5440 људи, тј. работа, што по 8 дана, а троши се и 10 до 12 дана, износи 43520 работа. Значи да је све скупа потребно 60520 работа.

А кад се одбију тих 60520 од могућних 61308 радних дана, произилази да поданици тог дела Срема преостају дужни Коморском ерару још само 588 (Ваљда 788 — С. П.) работа.

Притом треба обратити пажњу на то да превоз дрвета од места његове сече до савске обале није обрачунат, будући да су га поданици морали дати мимо већ речене дажбине, тј. мимо посеченог и датог дрвета. Изгледа да је југоисточни Срем давањем тих работа сасвим задовољан (Само кад нема више ништа од њега да се тражи!), док међу сељацима иначе влада споразум и при расподели и при давању особних работа за сечу и кола за превоз дрвета. Међутим, тај превоз је више него тежак, јер се од места сече до реке Саве с дрветом понекад морају превалити велика равничарска растојања, испресецана многим мочварама и трстицима.

Ово страни и више уз реку Саву у Србији налазећи се шабачки провизоријат има заиста лепих шума и дрвећа, али његови сељаци раде на подизању шабачке тврђаве. Поред тога они су дужни и за београдску тврђаву да насеку и отпреме 80 000 храстових палисада.

Палешки провизоријат има такође доста шума, али се он састоји само из неколико малих села на савској обали, чији људи у име кулука могу да раде на води (Ваљда на транспорту дрвета — С. П.), док се остала насеља провизоријата налазе по даље од реке у планинама.

Што се тиче грожанског, смедеревског и пожаревачког провизоријата и оног дрвета које би они имали да даду, што се сад разматра, мора се приметити с тим у вези да га ти дистрикти немају где другде сећи него у Поморављу, али би га у том случају до Београда морали возити 10,12, па и 15 миља далеко, док би се то дрво из Срема, ако би се тамо секло, лакше допремило до Београда, јер од места где се сече до савске обале обично нема више од 4 до 5 миља. Но ми препуштамо да о томе одлучи ваша високографовска екселенција и ми-

лост, с надом да би том одлуком био задовољан и сремски дистрикт, који би то дрво имао да дâ, док повећана, неумерена експлоатација не би могла доћи у обзир ни сад ни у будуће, јер би иначе у том случају и тамо број сељака пре могао да се смањи него да се увећа. У вези с тим треба додати да ни попис домаћинстава (у прилогу — С. П.) није могао свугде тачно бити спроведен.

Иначе је познато да је београдска тврђава у изградњи прилично добро снабдевена тешким алаткама и справама за више година унапред, тако да те ствари засад ни претстављају никакав проблем.

Али нека нам не буде ускраћено да на крају још једном поменемо Славонску камералну инспекцију, чијим радом иначе нисмо сасвим задовољни. Наиме, сада кад је према милостивој наредби ваше високографовске екселенције од 21. јула ове године требало да се коначно договоримо са том инспекцијом о набавци и лиферирацији реченог дрвета, она је у међувремену починила доста неразумљивих и противуречних поступака, па смо претрпани разним замеркама на њену делатност. Отуд верујемо да би најбоље послужило његовом царском величанству ако бисмо своје поданичко мишљење изразили отворено и замолили наслов да изда одговарајућу наредбу реченој инспекцији да иста неизлиферовано дрво сама без икаквог нашег даљег инсистирања испоручи заинтересованима, једно што је то одлучено и потребно, а друго да бисмо и ми били поштеђени љутње и негодовања грофа фон Одвијера, овдашњег команданта.

У име тога се покорно препоручујемо и остајемо ваше високографовске екселенције и милости припадајући поданици.

Београд, 8. VIII 1718

Јохан Јак. фон Терлихскрон,
Хуго фон Хелблинг

*

Овај акт није мање интересантан ни речит од првог, ма да је иначе написан „на исту тему“ скоро месец и по дана касније. Додуше, у њему се неке ствари понављају, па према томе и потврђују, особито оне које говоре о набавци дрвета и о сукобу који је био избио између војних и коморских власти у Београду, али је чињеница да документ садржи и неке „новитете“ којих у првом акту нема.

Пре свега сад је јасно да је свих 17 000 хвати дрвета, који се помињу (заокружено) и у акту од 27. јуна, имало да се допреми искључиво из источног Срема, док се други дистрикти с тим у вези не помињу, у име чега је био разрезан и одговарајући број работа, како за сечу тако и за превоз тог дрвета до Београда. Наиме, 1 179 сремских домаћинстава је имало да да по једну

работу недељно, односно по 52 годишње, што укупно износи 61 308 работа, док је за сечу 17 000 хвати дрвета било потребно најмање 17 000, а за његов превоз до Београда 43 520, укупно дакле 60 520 работа, које су у ствари имале да се утроше за потребе војног ерара, тако да је коморски ерар могао да рачуна само на преосталих 788 работа, не више. А што се тиче

ПРИЛОГ

Преглед

домаћинстава (Possessionen) односно насеља која су пописана крајем 1717. године и која су одиста тада постојала у тзв. турском Срему,³ а то су:

Име насеља	Пописано домаћинстава (Köpfe)
1 Бежанија (Beschania) ⁴	17,0
2 Сурчин (Surozin)	50,0
3 Кумпа (Kumscha)	35,0
4 Јаково и ман. Фенек (Jacovo et Fenik Kloster)	20,0
5 Бољевци (Bolievaz)	20,0
6 Прогар (Progar)	16,5 ⁵
7 Толинци (Tollinza)	16,0
8 Ашања (Hashania)	20,0
9 Дреновац (Drinovacz)	17,5
10 Обеда (Obeda)	12,0
11 Обреж (Obrezia)	20,0
12 Витојевци (Witolfze)	29,0
13 Платичево (Platishevo)	13,0
14 Крстац (Kostaz)	7,0
15 Хртковци (Hrtiovze)	15,0
16 Јарак (Jarek)	20,0
17 Митровица Сремска (Mitrovica)	50,0
18 Буђановци (Butianofze)	35,0
19 Ђурђевци (Diurdiefze)	20,0
20 Шашинци (Schashinze)	30,0
21 Вогањ (Vogani)	30,0
22 Карловчић (Karlofzicz)	23,0
23 Мишковци (Miscofze)	42,0
24 Огар (Ogar)	63,0
25 Сакуле (Sacille)	21,0
26 Добановци (Dobanofze)	20,0
27 Путинци (Putnize)	30,0
28 Шелеврнци и Инђија (Schelevrincze et Ingia)	30,0
29 Добродол (Dobrodol)	10,0
30 Белегиш (Belegrech)	20,0
31 Бановци Стари (Banofcze)	38,0
32 Земун (Semlin)	20,0
33 Војка (Woika)	21,0
34 Шимановци и Керек? (Schimonofze et Kerek)	41,0
35 Прхово (Prhovo)	25,0
36 Голубинци (Golubinze)	23,0
37 Пећинци (Petinze)	21,0
38 Попинци (Popinze)	21,0
39 Петровци (Petrofze)	46,0
40 Добринци (Dobrinze)	50,0
41 Краљевци (Kralievaz)	20,0
42 Радинци (Rudniza)	23,0
43 Јелинци (Jelinze)	15,0
44 Рума (Rumma)	61,0

Свега:

1179,0

датих работа за превоз тог дрвета од шуме до реке Саве, оне ту нису зарачунате, јер сељаци то дају посебно, тј. мимо назначених работа које су делимице, како видимо, биле и плаћене, истина минимално.

Чињеница је, према томе, да је Београд највећи део потребног огревног дрвета добијао из Срема, док је шабачки провизоријат имао да му испоручи 80 000 грађевинских палисада. Но изгледа да је све то још увек било мало, па је размотрена могућност да се допунске количине допреме чак од Мораве, али су потписници акта као најпозванији предложили да се и то дрво набави у Срему, јер би превоз из Поморавља, како мисле, био исувише компликован и тежак због далеког пута. Међутим, из акта се не види шта је по том питању учињено.

Сремци су, дакле, посечено дрво имали и да превезу до Београда, за шта је требало не мало бродова, којих изгледа није било чим ни први контингент од 5 447хвати још увек није био допремљен. Што се Мачвана тиче, они су поред већ речене испоруке морали да граде и шабачку тврђаву. На њој су они радили заједно с Посавцима из палешког дистрикта, који су можда учествовали и у транспорту дрвета до Београда. Осим тога, власти су имале намеру да на неки начин у томе ангажују и подунавске провизоријате ниже Београда, али о томе већ не знамо ништа поближе. Из акта надаље дознајемо да су задужена насеља односно сељаци, бар сремски, сами међусобно делили добијене работе и посао, и да међу њима у том погледу није било неспоразума. Ипак се у документу примећује да им тај посао пада тешко, нарочито превоз дрвета од места сече до реке Саве, јер се колима морало ићи и преко мочвара и трстика, управо преко блатишта. Међутим, кад се обраћају Дворској комори с молбом да реши питање сече додатног дрвета у оближњем Срему место у удаљеном Поморављу, потписници акта се надају да ће тим решењем бити задовољени и сељаци, јер би иначе бар неки од њих напустили своја насеља и побегли, као и они из околине Пожаревца.

Коначно из презентованог писмена произилази и то да су у начелу за рацио-

нално газдовање с дрветом били и Дворска комора и Дворски ратни савет, па и поједине, заинтересоване личности. Но како је већ раније око набавке дрвета био избио спор између београдских војних и цивилних власти, то је сама експлоатација дрвета, бар она у Срему, била поверена Славонској камералној инспекцији, на чијем се челу тада налазио, како се чини, С. Ф. фон Ребентиш, доцнији Мерсијев помоћник за економске послове у Темишвару. Како проистиче из акта, то је у принципу било решено још 3. јуна 1718, дакле пре но што је сачињен акт бр. I, али је инспекција имала да ради по жељи и упутству београдских власти, а пре свега по упутству потписаних чиновника. Но изгледа да није било увек тако док су Терлихскрон и Хелблинг њеним радом били незадовољни. Недостатака је свакако било више, али се главна замерка односила на то што требовано дрво ни у време састављања другог акта још увек није било отпремљено у Београд, због чега је отворено показивао своје незадовољство и командант фон Одвијер, тако да су они били принуђени да замоле Дворску комору да ова изда одговарајуће наређење како би се то дрво одмах и без одлагања излиферовало. Из свега тога јасно произилази, додајмо и то, да снабдевање Београда с дрветом у то време није ишло ни лако ни једноставно.

Прилог нема непосредне везе ни са Београдом ни са испоруком дрвета, али је његова фактографска вредност тако очигледна да је не треба ни доказивати. Додајемо само, да још једном то подвучемо, да је то први аустриски попис источног, тј. „турског“ Срема из тога времена. Он је засад у нашој историографији сасвим непознат, па је утолико интересантнији. Његовим објављивањем постаје јасно да су Аустријанци током и крајем 1717. на исти начин пописали не само Банат и Бердап с његовом околином на обе стране Дунава, већ и источни Срем.⁶ Стога није на одмет напоменути само толико да је те, 1717. године у поменутом делу Срема било укупно 44 насеља са 1179 домаћинстава, односно кућа, што значи да је свако од њих у просеку бројало, округло узето, по 26,3 куће.

НАПОМЕНЕ

¹ Ако се изузме први комплетан попис источног Срема с краја 1717. године, о којем ће још бити речи (нап. бр. 4), по којем је вероватно сачињен и овај, онда је ово највероватније први попис (делимичан) насеља тог краја иза одласка Турака из њега, па се због тога и стављају у заграде оригинални исписи тих имена, утолико пре што се она понекад разликују од комплетних исписа с краја 1717. године.

² Овај прилог је без датума, али је неко накнадно у његовом заглављу оловком дописао следеће: 31. јул 1718. Међутим, прилог је стварно морао бити написан раније, јер иначе не би био прикључен уз акт од 27. VI 1718.

³ И овај прилог је без датума, али текст документа, уз који је он и прикључен, доказује да је сачињен кад и он сам, дакле 8. августа 1718. у Београду. Но то је бесумње извод из општег пописа насеља и домаћинства

источног Срема који је обављен крајем 1717. године.

⁴ И овде су стављена у заграде оригинално исписана имена поменутих насеља из већ наведеног разлога (нап. бр. 1), утолико пре што овде имамо, како изгледа, потпун списак насеља која су Аустријанци затекли у источном Срему кад су га заузели 1716, односно која су ту постојала крајем 1717. године.

⁵ Нема објашњења за ову и следећу половицу домаћинства, али се може претпоставити да су та домаћинства била без одраслих мушких глава и да су због тога с обзиром на пореске и друге дажбине зарачуната тако, а не као цела домаћинства.

⁶ Dr Szentkláray Jenő, Száz év dél Magyarországon újabb történetéből 1779—től napjainkig, Temesvárott, 1879, 20—26; Срета Пецињачки, *Ситне вести о Браничеву и Тимочкој крајини у 1717. години*, Зајечар, Развитак, засад у штампи.

DEUX DOCUMENTS TMOIGNANT DE L'ACQUISITION DU BOIS POUR SATISFAIRE LES BESOINS DE BELGRADE EN 1718

Sreta Pecinjački

Comme on le voit, ici sont présentés deux documents des Archives de la Chambre de Vienne, témoignant de l'acquisition du bois pour satisfaire les besoins de Belgrade en 1718. Ces écrits, dont l'un est rédigé le 27 juin et l'autre le 8 août 1718, à Belgrade, proviennent des chambellans J. J. Telrihsron et F. H. Helbling. Le premier a deux annexes, le deuxième en a un. Ces documents furent adressés à la Chambre de la Cour de Vienne, d'une part, comme rapports ordinaires sur les achats courants de bois dans les régions environnantes et sur son transport jusqu'à Belgrade, et d'autre part, comme une sorte de plainte, accompagnée de suggestions quoique sous forme modérée et retenue, concernant le comporte-

ment de certains responsables dans cette affaire.

En 1717 Belgrade fut en grande partie détruit et ruiné. Bientôt après, les Autrichiens commencèrent non seulement de reconstruire ses parties endommagées, mais aussi de bâtir, d'abord des objectifs militaires, et avant tout, la forteresse de Kalemegdan. Mais pour construire, ils avaient besoin de matériaux de construction, entre autres, des briques et de chaux. Or, pour cuire la brique et fritter la chaux ainsi que pour assurer le chauffage de la garnison, assez grande, établie à Belgrade et ailleurs — des quantités de bois de chauffage étaient nécessaires. Comme la proche banlieue de Belgrade n'avait pas eu de bois, ils étaient

obligés de l'apporter de loin, en premier lieu du sud-est de Srem et de la région située aux bords de la Save dans le district de Šabac—Obrenovac. C'était toujours plus facile à réaliser par la voie d'eau que par la voie de terre, plus facile aussi que de transporter le bois, d'une manière ou d'une autre, de la région de Morava.

Dans les documents présents il est écrit justement sur la livraison d'une certaine quantité de bois, pour laquelle les acheteurs n'avaient payé qu'une partie de la somme due. Cela avait provoqué des contestations entre les parties intéressées. D'après la première annexe, plus petite de forme, on dirait que le gros du bois aurait été acheté dans la région de l'Esta de Srem; dans la deuxième, il est écrit sur les localités qui avaient livré le bois et ses quantités, il est décrit comment ses achats furent acquittés. Toutefois, ce n'était pas la

seule quantité de bois que cette région de Srem avait livré.

Quant à district de Šabac, ce n'était pas le bois de chauffage qu'il devait livrer, mais une grande quantité de palissades, tant pour la forteresse de Belgrade que pour celle de Šabac, le deux en construction. En ce qui concerne les localités des environs d'Obrenovac, situées aux bords de la Save, tout fait croire qu'elles avaient à transporter le bois en bateaux jusqu'à Belgrade.

Au demeurant, il nous semble que c'est l'annexe du deuxième document qui est de plus grand intérêt. Il y s'agit du registre de noms des localités et des ménages de Srem-est que les Autrichiens avaient trouvés en 1716—1717. C'est le premier registre autrichien et le premier document de ce genre et de cette époque-là, peu connue dans notre historiographie, dont on soit en possession.

